

Utlåtande 2005:174 RVII (Dnr 325-1559/2004)

Förbättring av situationen för våldtagna kvinnor

Motion av Désirée Pethrus Engström (kd) (2004:20)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Stadens representanter i Operation kvinnofrid ges i uppdrag att inom Operation kvinnofrid initiera en myndighetssamverkan vad avser situationen för våldtagna kvinnor.
2. Socialtjänstnämnden ges i uppdrag att bevaka arbetet med situationen för våldtagna kvinnor.
3. Motion (2004:20) av Désirée Pethrus Engström (kd) om förbättring av situationen för våldtagna kvinnor anses därmed besvarad.

Föredragande borgarrådet Margareta Olofsson anför följande.

Bakgrund

Désirée Pethrus Engström (kd) har inkommit med en motion (2004:20), i vilken motionären betonar vikten av att Stockholms stad i samverkan med olika instanser verkar för att förbättra situationen för våldtagna kvinnor. Motionsställaren föreslår att kommunstyrelsen i Stockholms stad ger socialtjänstförvaltningen i uppdrag att starta ett projekt om förbättring av situationen för våldtagna kvinnor.

Remisser

Ärendet är för synpunkter remitterat till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, stadsdelsnämnderna Farsta, Kista och Norrmalm.

Stadsledningskontoret anser att det är viktigt att samverkan mellan olika verksamheter och myndigheter integreras i nämndernas ordinarie verksamhet och budget. Detta för att samverkan inte skall upphöra när projektiden tagit slut.

Socialtjänstnämnden är mycket positiv till en samverkan med polis och rättsväsendet. Vidare anser nämnden att det redan finns väl fungerande samverkan inom Operation kvinnofrid och att det också finns behov av lokal samverkan på stadsdelsnivå.

Farsta stadsdelsnämnd anser inte att projekt är rätt väg att gå för att finna bättre samarbetsformer mellan berörda myndigheter utan att detta måste utvecklas i vardagsarbetet.

Kista stadsdelsnämnd anser att det är nödvändigt att bygga upp en kunskapsbas för det sociala fältet och utbyta erfarenheter. Som exempel nämns att mycket av det arbete som görs kring våldsutsatta kvinnor kan översättas och även gälla kvinnor som utsätts för våldtäkt.

Norrmalms stadsdelsnämnd föreslår att kommunstyrelsen ger socialtjänstförvaltningen i uppdrag att starta ett projekt.

Mina synpunkter

Motionären tar i sin motion upp ett mycket viktigt ämne: situationen för våldtagna kvinnor. Motionen tar sin utgångspunkt i att få anmälningar om våldtäkt går vidare till åtal. Jag håller med om att detta är ett stort problem, ett problem som bara delvis kan förklaras med att våldtäkten är svår att bevisa. De flesta kvinnor avstår från att anmäla våldtäkt, de kanske skäms för vad de utsatts för och vill bara glömma. Först långt senare, när alla eventuella bevis sedan länge är borta, när kvinnan mår så dåligt av det hon utsatts för att hon måste söka hjälp, först då tar hon kontakt, ofta med teamet för våldtagna kvinnor.

I åtta av tio våldtäkter beräknas förövaren vara en bekant till kvinnan, ofta en make, sambo eller pojkvän. Det gör våldtäkten än svårare att bevisa, ord står mot ord. Troligtvis är mörkertalet i dessa fall mycket stort. Överfallsvåldtäkter utgör en mindre del av antalet våldtäkter men är den form av våldtäkt där offret oftast utsätts för grovt eller mycket grovt våld, faktorer som gör att våldtäkten är lättare att bevisa.

Stockholms läns landsting har öppnat en akutmottagning speciellt för våldtagna kvinnor vid Södersjukhuset. Mottagningen ska vara öppen dygnet runt med tillgång till barnmorska, kurator och läkare, på dagtid även en psykolog. Akutmottagningen kommer att samarbeta med socialtjänst, polis, kvinnojourer

m.fl. Jag tror att denna särskilda mottagning kommer att underlätta för kvinnor att även anmäla sexuella övergrepp.

Familjevåldsenheterna inom polismyndigheten bedriver ett projekt för att bättre samordna vålds- och sexualbrott mot kvinnor och barn i nära relationer. Inom Stockholms stad driver vi idag två mottagningar för kvinnor som utsatts för våldtäkt, team för våldtagna kvinnor. Inom stadsdelsnämnderna pågår ett arbete för att förbättra situationen för våldtagna kvinnor. Varje stadsdelsnämnd ska ha en handlingsplan för hur man bemöter våldsutsatta kvinnor. Även samverkan om våldtagna kvinnor ska vara en naturlig del av handlingsplanerna. Samtliga tre stadsdelsnämnder som yttrat sig över remissen ger också exempel på det arbete som bedrivs inom respektive nämnd.

I Stockholm bedrivs idag ett flertal samarbetsprojekt. Staden deltar bl.a. i Operation kvinnofrid – myndighetssamverkan mot mäns våld mot kvinnor i Stockholms län. Denna samverkan är en permanent samverkan och här ingår bl.a. åklagarmyndigheten i Stockholm, polismyndigheten i Stockholms län, Stockholms läns landsting och Brottsoffermyndigheten. I Operation kvinnofrid ingår samtliga de myndigheter och organisationer som motionären anser ska ingå i ett projekt för att förbättra situationen för våldtagna kvinnor. Motionären föreslår att socialtjänstförvaltningen ska få uppdrag att starta projektet. Jag instämmer i motionärens syfte men anser att det är ett onödigt merarbete att starta ett projekt vid sidan om den samverkan som redan sker runt våldsutsatta kvinnor. Samverkan mellan myndigheter för att förbättra situationen för våldtagna kvinnor ska ske inom ramen för Operation kvinnofrid och inte i projektform. Stadens representanter i styrgruppen och i arbetsgruppen ska initiera ett samarbete inom ramen för Operation kvinnofrid vad avser våldtagna kvinnor.

Jag anser också att socialtjänstnämnden har ett särskilt ansvar för att se till att en bättre samordning sker och driva detta inom Operation kvinnofrid.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Lotta Edholm* (fp) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. bifalla motionen
2. därutöver anföra följande.

Samtliga remissinstanser påpekar vikten av att med oförminskad kraft verka för att förbättra situationen för våldtagna kvinnor och kvinnor som utsatts för annan typ av

våldsrelaterade brott. Många kvinnor är nöjda med det psykosociala mottagandet i staden. Problemet är att brotten sällan leder fram till åtal och att kvinnor i många fall inte tycker att det är någon idé att ens anmäla våldtäkten.

Ett projekt där man samordnar polis, åklagare, socialtjänst och kvinnojour, Teamet för våldtagna kvinnor med flera borde därför vara en rimlig åtgärd. Där kan man tillsammans ta fram riktlinjer och handlingsplaner för hur man på bästa sätt kan se till att kvinnan som anmäler våldtäkt eller misshandel får en rättssäker behandling. Att starta ett projekt av det här slaget gör att frågan kommer få ett större fokus än vad den har idag.

Socialtjänstnämnden bör därför ges i uppdrag att fullfölja motionens intentioner. Att anordna ett seminarium med berörda instanser kunde vara en början för att få igång en bredare dialog och ett starkare samarbete.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Stadens representanter i Operation kvinnofrid ges i uppdrag att inom Operation kvinnofrid initiera en myndighetssamverkan vad avser situationen för våldtagna kvinnor.
2. Socialtjänstnämnden ges i uppdrag att bevaka arbetet med situationen för våldtagna kvinnor.
3. Motion (2004:20) av Désirée Pethrus Engström (kd) om förbättring av situationen för våldtagna kvinnor anses därmed besvarad.

Stockholm den 21 september 2005

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Margareta Olofsson

Kerstin Tillkvist

Reservation anfördes av *Kristina Axén Olin, Sten Nordin, Kristina Alvendal* och *Peter Lundén-Welden* (alla m) och *Lotta Edholm* och *Ulf Fridebäck* (båda fp) med hänvisning till reservationen av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Ytterst är våldtäkter en del av den rådande könsmaktsordningen där män anser sig ha rätt till kvinnors kroppar. Den behandling som kvinnorna sedan i de flesta fall tvingas utstå i rättegångar och förhör ingår också i denna könsmaktsordning där en kvinna anses som sexuellt tillgänglig om hon klär sig utmanande, uppträder berusat eller inte vågar eller förmår göra motstånd. Efter våldtäkter som begås av partner eller före detta partner är våldtäkt av ytligt bekant det vanligaste, dvs. den form av våldtäkt som ger upphov till diskussioner om huruvida hon gjorde motstånd, flörtade eller ” egentligen ville”. Fokuseringen på kvinnans klädsel och uppförande gör att kvinnor avstår från att anmäla våldtäkt och söka hjälp.

I diskussioner om situationen för våldtagna kvinnor får man aldrig glömma bort varför kvinnor våldtas och att även polisförhör och rättegång kan uppfattas som en ny, psykisk, våldtäkt.

ÄRENDET

Désirée Pethrus Engström (kd) har inkommit med en motion (2004:20), *bilaga 2*, i vilken motionären betonar vikten av att Stockholms stad i samverkan med olika instanser verkar för att förbättra situationen för våldtagna kvinnor. Motionsställaren föreslår att kommunstyrelsen i Stockholms stad ger socialtjänstförvaltningen i uppdrag att starta ett projekt om förbättring av situationen för våldtagna kvinnor.

REMISSER

Ärendet är för synpunkter remitterat till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, stadsdelsnämnderna Farsta, Kista och Norrmalm.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 22 augusti 2004 är i huvudsak av följande lydelse.

Staden uppmärksammar våldtagna kvinnors behov bl.a. genom att delta i Operation Kvinnofrid. Det finns Kriscentrum för kvinnor och inom socialtjänstnämnden pågår ett arbete för att starta verksamhet med sjukhuskuratorer. Nämnderna uppmanas i budgeten för år 2004 att uppmärksamma misshandlade kvinnors behov inom de befintliga verksamheterna. Personalen inom socialtjänst, förskola och grundskola erbjuds utbildning för att uppmärksamma våldet mot kvinnor.

Utbildning och samverkan mellan olika verksamheter och myndigheter är, enligt stadsledningskontoret, viktiga delar i arbetet med våldtagna kvinnor. Stadsledningskontoret anser att detta arbete inte bör drivas i projektform med givna projektmedel, då det finns risk att samverkan upphör när projektmedlen tagit slut. Därför är det viktigt att samverkan mellan olika verksamheter och myndigheter integreras i nämndernas ordinarie verksamhet och budget.

Stadsledningskontoret anser att motion nr 20/2004 av Désirée Pethrus Engström (kd) kan anses besvarad med det av kontoret anförda.

Socialtjänstnämnden beslöt den 24 augusti 2004 att överlämna och åberopa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamöterna *Hanna Broberg m.fl.* (m), ledamöterna *Ann-Katrin Åslund m.fl.* (fp) och ledamoten *Désirée Pethrus Engström* (kd), *bilaga 1*.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande av den 24 augusti 2004 är i huvudsak av följande lydelse.

Erfarenheter från teamet för våldtagna kvinnor

Den beskrivning som lämnas i motionen om hur våldtagna kvinnor blir bemötta av polisen och av rättsväsendet bekräftas av teamet för våldtagna kvinnor. De har på sin mottagning märkt att fler och fler kvinnor väljer att inte anmäla en våldtäkt. Många har följt den senaste tidens våldtäktsrättegångar och skrämts av hur kvinnor blir bemötta och hur svårt det är att få en misstänkt gärningsman fälld.

Våldtagna kvinnor anses sällan trovärdiga av polis eller åklagare. Den misstänkte gärningsmannen tjänar också på att misskreditera kvinnan. Det medför att de allra flesta våldtäktsanmälningar aldrig går till åtal. Två av varandra oberoende undersökningar visar att 95 procent av anmälningarna i Stockholm och Uppsala inte leder till åtal.

I de ovan nämnda studierna påvisas att kvinnan måste vara det så kallade "ideala brottsoffret" för att åtal ska väckas; dvs. den misstänkte gärningsmannen ska vara okänd och kvinnan ska ha hög social status. Kvinnan bör också anmäla våldtäkten direkt. Det mest problematiska är om rätten anser att det finns ett samtycke, exempelvis om kvinnan och mannen är bekanta eller har en relation, då måste kvinnan bevisa att hon gjort stort motstånd för att få offerstatus. Det anses också viktigt att mannen förstått att hon inte ville, dvs. att han uppfattat situationen som ett övergrepp. Vilken misstänkt gärningsman erkänner något sådant?

Våldtäktsanmälningar sett över hela landet leder i genomsnitt till åtal i drygt 10 procent av fallen, enligt statistik från Brottsförebyggande rådet. Vad skillnaden beror på har inte närmare utretts.

Rättens föreställningar om hur kvinnor och kvinnors sexualitet är påverkar också hur de tolkar kvinnans handlingar. Föreställningen om kvinnan som ett passivt objekt tillgänglig för mannens sexuella begär är alltför vanlig.

För kvinnor som har låg status, är missbrukare, prostituerade eller psykiskt sjuka är det i stort sett omöjligt att få upprättelse i rättssystemet. Polisen förhör också i mindre utsträckning den misstänkte gärningsmannen om kvinnan är invandrare.

Den låga åtalsfrekvensen är ett stort problem, ett demokratiproblem. Enligt Christian Diesen, professor i straffrätt, bygger polisens och åklagarnas handlande på en grundläggande skepticism som inte omfattar några andra brott. Detta leder till en negativ spiral: Bevisen anses inte räcka till för åtal – ofta står ord mot ord – och många kvinnor, orkar eller vågar inte efter anmälan medverka i utredningen, vilket ses som bevis på att kvinnan gjort en falsk anmälan.

Ofta görs inte ens en utredning, eller så är den undermålig. Det tar ofta tid innan något förhör hålls med kvinnan och den misstänkte gärningsmannen. Bevis säkras inte och när mannen hävdar att kvinnan ville ha sex tror polisen på hans berättelse, utan att ifrågasätta motstridiga uppgifter eller ta hänsyn till gynekologiska skador. I de allra flesta fallen lönar det sig för den misstänkte gärningsmannen att neka.

Det finns också en föreställning om att de som utsätts för våldsbrott alltid protesterar högljutt och med kraft. Många studier visar emellertid att en kvinna som våldtas ofta reagerar med passivitet, delvis av rädsla för att drabbas av mer våld. Enligt svensk lagstiftning krävs inte heller fysiskt övervåld för att det ska bedömas som våldtäkt, enligt domar i Högsta domstolen (HD).

Det behövs ökad kunskap om hur kvinnor som utsatts för våldtäkt reagerar. Det behövs också en diskussion kring de attityder och värderingar som styr de som arbetar inom polis- och åklagarväsendet.

Förslag till ny sexualbrottslagstiftning och arbete med attityder

Regeringen har lagt fram ett förslag till ny sexualbrottslagstiftning. Syftet är att förstärka och tydliggöra varje människas självklara rätt till sin kropp och sexualitet. Ett annat syfte är att i lagstiftningen lyfta fram och stärka skyddet för barn och ungdomar mot att utsättas för sexuella kränkningar.

I förslaget till ny sexualbrottslag kommer fler gärningar än idag att bedömas som våldtäkt. Nytt är bland annat att allvarliga fall av sexuella utnyttjanden också ska rubriceras som våldtäkt. Det gäller exempelvis då förövaren utnyttjar att offret befinner sig i ett hjälplöst tillstånd till exempel på grund av kraftig berusning.

Regeringen menar att det också finns behov att arbeta vidare på de områden som man inte kommer åt med lagstiftningen. Det behövs ökad kunskap och attitydförändringar i olika avseenden hos allmänheten men också hos myndigheter. Olika utbildningsinsatser har vidtagits och kommer att fortsätta. Domstolsverket har utarbetat en handlingsplan för ett bättre bemötande av brottsoffer. Sedan flera år tillbaka pågår också ett arbete med jämställdhetsfrågor inom domstolsväsendet. Detta arbete ska intensifieras. Motsvarande arbete bedrivs inom polisen och åklagarväsendet.

Jämställdhetsombudsmannen, Claes Borgström, har fått i uppdrag att analysera vad som kan orsaka att ett sexuellt övergrepp inte anmäls och föreslå strategier och åtgärder som kan öka benägenheten att anmäla. I uppdraget ingår också att undersöka hur den som utsätts för ett sexuellt övergrepp upplever brottsutredningen och den fortsatta rättsprocessen och vad som kan göras för att minska påfrestningarna för dem.

Myndighetssamverkan i Jämtlands län

I motionen framhålls att det i Jämtland finns en väl fungerande myndighetssamverkan. Nedan lämnas därför en kort redogörelse för denna samverkan.

I Jämtland bildades 1993 en länsgrupp med representanter för länsstyrelsen, landstinget, polismyndigheten, åklagarmyndigheten och domstolarna. I samband med detta arbete framkom behov av samverkan kring frågor om kvinnomisshandel.

Länsstyrelserna i landet hade under 1996 regeringens uppdrag att utarbeta jämställdhetsstrategier för varje län. I samband med detta arbete tog länsstyrelsens jämställdhetsexpert i Jämtland initiativ till en ny träff med länsgruppen som sedan fortsatt träffas som en informell samverkansgrupp med deltagare som ovan men utökad med representanter från Östersunds kommun, kvinnojouren och brottsofferjouren. Gruppen har enats om att myndighetssamverkan måste legitimeras, formaliseras och stärkas.

Den informella samverkansgruppen om kvinnomisshandel övergick 1997 till ett formellt projekt med landstinget som huvudansvarig.

Den första delen av projektet utgjordes av en kartläggning och framhöll behovet av högre prioritet på ledningsnivå av frågan om mäns våld mot kvinnor. Därutöver fanns behov av ökad kunskap både på individ- organisations- och samhällsnivå. Det handlade om grundläggande utbildning och fortbildning av anställda samt information och opinionsbildning bland allmänheten i frågor som rör våld mot kvinnor. Beslut om det fortsatta arbetet fattades 1999 och en andra projektdel pågick 2002 till våren 2004.

Det har under åren skett en mängd olika aktiviteter vid arbetsplatser och organisationer. Ett styrdokument har utformats för landstingets arbete med mäns våld mot kvinnor. Socialförvaltningen i Östersund har tagit fram en handlingsplan. Polismyndigheten har också tagit fram en handlingsplan och en utbildningspärm.

Regelbundna nätverksträffar har genomförts i syfte att ta del av varandras olika kompetenser. Olika utbildningsinsatser har genomförts med deltagare från samverkande myndigheter. Personalomsättning och en ökad kunskap om mäns våld mot kvinnor har medfört efterfrågan på återkommande utbildningar.

Polismyndigheten har varit föregångare i sitt arbete. Två poliser med ansvar för kvinnovåldsbrott har utvecklat både en utbildningspärm, internutbildat samtliga kollegor samt gjort en handlingsplan. De har genom sina föreläsningar och deltagande i nätverk skapat en ökat medvetenhet hos många kollegor inom och utom polisen.

Resultatet av projektet är att det idag finns en mängd personer med stora kunskaper och stort engagemang i kvinnovåldsförhållanden. Fortsatt samverkan mellan myndigheter och organisationer är en förutsättning för att den enskilde även fortsättningsvis ska få ett bra bemötande och för att handläggningen ska fungera.

Fortsatt arbete för att förbättra situationen för våldtagna kvinnor

Förvaltningen anser att förslaget till ny sexualbrottslag är ett steg i rätt riktning för att förbättra situationen för våldtagna kvinnor. Men en lagändring förändrar inte de grundattityder som finns inom rättsväsendet gentemot våldtagna och misshandlade kvinnor. En lag kan aldrig ensam komma tillrätta med hur rätten agerar i ett våldtäktsmål då man t.ex. ställer ovidkommande frågor om kvinnans klädsel, beteende och hur mycket hon har druckit. I Rättegångsbalken står att inget onödigt ska dras in i målet, men det händer alltför ofta i dessa mål.

Hur mycket den nya lagstiftningen verkligen kommer att förändra är en fråga om hur den används. Det finns fortfarande brister i kompetensen inom rättsväsendet när det gäller t.ex. könsmaktsperspektivet och reaktioner efter ett våldtäktstrauma. Det är dock positivt att regeringen uppmärksammat vikten av att arbeta med attityder inom domstols- och åklagarväsendet och polisen.

Förvaltningen är mycket positiv till en samverkan med polis och rättsväsendet. Det finns redan väl fungerande samverkan inom Operation kvinnofrid. Det finns också behov av lokal samverkan på stadsdelsnivå. Där ser förutsättningarna väldigt olika ut och samverkan fungerar mer eller mindre bra. Det är angeläget att samverkan alltid är en del av den ordinarie verksamheten och inte drivs i projektform då risken är stor att

samverkan upphör när projektet avslutas. Alla stadsdelar ska ha handlingsplaner för hur man bemöter våldsutsatta kvinnor. Samverkan om våldtagna kvinnor ska vara en naturlig del av dessa handlingsplaner.

Förvaltningen vill också framhålla att våldtagna kvinnor oftast först kommer i kontakt med sjukvården. Erfarenheten är att kvinnorna får ett bra bemötande inom sjukvården. Där finns också möjlighet att få prata med en kurator och genom denna få olika former av stöd.

Vid Södersjukhusets akutmottagning fanns under en tid kuratorer som arbetade på schemalagd tid för att kunna ta emot och ge stöd till våldtagna kvinnor utanför kontorstid i samarbete med Kriscentrum för kvinnor. Förvaltningen har positiva erfarenheter av denna verksamhet. Det finns ett uppdrag i budgeten för 2003 att verksamheten med kuratorer som är knutna till Kriscentrum och rycker ut till sjukhusens akutmottagningar utanför vanlig kontorstid ska starta igen. Förvaltningen arbetar med detta uppdrag.

Sammantaget anser förvaltningen att frågan om hur situationen ska kunna förbättras för våldtagna kvinnor är mycket angelägen. Det är viktigt att förebygga våldtäkter genom ett aktivt jämställdhetsarbete på alla nivåer i samhället. Det är självfallet även viktigt att kvinnor som blivit våldtagna får ett bra bemötande inom såväl sjukvård och socialtjänst som inom polis- och rättsväsende.

Inom staden finns samverkan mellan de olika myndigheter som möter våldtagna kvinnor både på central nivå och lokalt i stadsdelsförvaltningarna. Inom ramen för Operation kvinnofrid anordnas kontinuerligt utbildningar för att höja kompetensen i arbetet med våldsutsatta kvinnor. Det arbete som pågår måste fortsätta med oförminskad kraft. Förvaltningen ställer sig däremot tveksam till att starta ett nytt samverkansprojekt. Det finns goda utvecklingsmöjligheter för en bra samverkan inom ramen för det ordinarie arbete som redan pågår.

Farsta stadsdelsnämnd beslöt den 26 augusti 2004 att överlämna och åberopa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden *Madeleine Sjöstedt m fl* (fp) samt ledamöterna *Bertil Fredriksson* (kd) och *Birgitta Holm m fl* (m), bilaga 1.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 9 augusti 2004 är i huvudsak av följande lydelse.

Farsta stadsdelsnämnd godkände handlingsprogrammet för stöd åt misshandlade kvinnor och deras familjer 2003 och sedan dess har förvaltningen arbetat enligt detta handlingsprogram och en särskild resursgrupp finns för målgruppen

Under hösten kommer två av stadsdelens resurspersoner att vara kontaktpersoner gentemot polisens familjevårdsenhet. Polisen kommer att träffa kontaktpersonerna regelbundet för gemensamma utbildningar och för att utveckla samarbetsformer som

ska bära över tid. Detta är en särskilt riktad insats som görs mellan stadsdelarna i söderort och söderortspolisen familjevårdsenhet.

Socialtjänsten i Farsta kommer sällan i kontakt med kvinnor p.g.a. våldtäkt utan skälen är misshandel inom familjen och där våldtäkt är en del av den misshandel som förekommit, därav är det viktigt att ha ett välutvecklat samarbete med polisens familjevårdsenhet. Samarbetet med polisen i dessa frågor måste vara en del av vardagsarbetet och ska alltid fungera oavsett person och organisation.

Förvaltningen anser inte att projekt är rätt väg att gå för att finna bättre samarbetsformer mellan berörda myndigheter utan att detta måste utvecklas i vardagsarbetet på det sätt som kommer att ske mellan stadsdelarna i söderort och söderortspolisens familjevårdsenhet.

Kista stadsdelsnämnd beslöt den 26 augusti 2004 att överlämna och återropa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot *Gunilla Bhur m.fl.* (v) och ledamot *Tomas Beer m.fl.* (mp), bilaga 1.

Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 19 maj 2004 är i huvudsak av följande lydelse.

Vålds- och relationsproblematiken är omfattande i Kista och det sociala arbetet behöver utvecklas för att möta behoven såväl hos kvinnorna och barnen som männen, vilka utövar våldet, på ett bättre sätt.

I Kista har ett kvinnofridsprojekt pågått under två år. Projektet avslutades vid årsskiftet 2003/2004. Projektet har utmynnats i en informationspärm tillgänglig inom varje verksamhet för avdelningen IoF. Informationsmaterialet behandlades vid Kista stadsdelsnämnds sammanträde den 20 mars 2003 (ärendenr: 514-099-2003).

Syftet med informationspärmen är att utsatta kvinnor/unga flickor och barn skall få ett gott bemötande och det stöd de behöver genom att det skapas fungerande rutiner och en gemensam policy för stadsdelen runt problematiken våld mot kvinnor. Personalen inom stadsdelens olika verksamhetsdelar skall tillföras information och kunskap om problematiken runt våld mot kvinnor, samt om de resurser som finns tillgängliga inom Kista stadsdelsområde och externt.

Inom stadsdelen finns en samverkansgrupp mot kvinnomisshandel. Gruppen består av representanter från olika verksamheter inom socialtjänsten i Kista, polisen, åklagarmyndigheten, brottsofferjouren, Stockholms läns landsting, socialjouren, Alla Kvinnors Hus, skolan, Kista kyrka, Systerjouren Somaya och FA-centret. Gruppen träffas ett par gånger per år och har så gjort snart i tio års tid. Gruppens aktiviteter och storlek har varierat under årens lopp. Förutom angelägna frågor kring kvinnomisshandel har även frågor kring sexuella övergrepp på pojkar diskuterats.

Inom ungdomsmottagningen pågick under hösten 2002 till våren 2003 en gruppverksamhet för kvinnor inom stadsdelen, som blivit utsatta för våldtäkt. Samma modell som användes i gruppverksamheten används idag i enskilda samtal med flickor/unga kvinnor.

Nyligen har också en handlingsplan för flickor/unga kvinnor utsatta för hedersrelaterat tvång, hot och våld arbetats fram inom stadsdelen. Mycket av det arbete som görs kring våldsutsatta kvinnor kan översättas och även gälla kvinnor som utsätts för våldtäkt.

Bland de kvinnor som verksamheterna inom avdelning IoF möter beskriver kvinnorna att de även utsätts för våldtäkt. Det är för kvinnorna redan kända män som våldtar, i huvudsak mannen i familjen. Polisanmälan görs sällan i dessa ärenden, möjligen beroende på att inom vissa kulturer är det så tabubelagt att tala om våldtäkt att det därmed blir "lättare" att tala om misshandelpolitik än att ha blivit utsatt för våldtäkt.

För missbrukande kvinnor som utsätts för våldtäkt är situationen ännu mer problematisk. Missbrukande kvinnor är genom sitt missbruk mer eller mindre utestängda från de resurser som ges till våldtagna kvinnor utan missbruksproblematik. Kvinnojourer tar ej emot missbrukare. Utsatta kvinnor har starka och tydliga behov av att boendialternativen motsvarar en trygg miljö.

Kvinnovåldet har förts upp på den socialpolitiska agendan och har idag blivit en specifik faktor inom socialtjänstens ansvarsområde.

Det finns tyvärr ingen enkel lösning på hur förbättringar för våldtagna kvinnor skall utformas. Det är dock nödvändigt att bygga upp en stabil kunskapsbas för det sociala fältet och att bistå varandra med erfarenheter.

Norrmalms stadsdelsnämnd beslöt den 26 augusti 2004 följande

1. Kommunstyrelsen ger socialtjänstförvaltningen uppdrag att starta ett projekt i samverkan mellan olika instanser för att förbättra situationen för våldtagna kvinnor.
2. Kommunstyrelsen avsätter medel till projektet för kommande år.

Ett projekt med representanter från socialtjänst, kvinnojourer, polis och åklagare ökar kunskapen om vilka åtgärder som nödvändigtvis måste vidtas för att komma till rätta med situationen för våldtagna kvinnor. Sådana kvalificerade projekt är nödvändiga som kunskapsgivare och vägledning för alla dem som i sitt dagliga arbete förväntas känna igen och hantera våldtäktsproblematiken.

Reservation anfördes av vice ordföranden *Inge-Britt Lundin m.fl.* (fp), ledamoten *Sebastian Cederschiöld m.fl.* (m) och tjänstgörande ersättaren *Susanne Markebjer* (kd), bilaga 1.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 2 juni 2004 är i huvudsak av följande lydelse.

Det är givetvis anmärkningsvärt att så få anmälningar om våldtäkt leder till åtal. Som förvaltningen ser det är detta i sig inget tecken på att situationen för våldtagna kvinnor rent allmänt blivit sämre. Enligt förvaltningens bedömning finns det idag förhållandevis goda resurser för att stödja och hjälpa kvinnor som utsatts för våld. Frågan om kvinnovåld, i synnerhet våldtäkt, har inte minst den senaste tiden varit föremål för ett stort mediaintresse. Detta kan i sin tur kan leda till förändringar i attityder och synsätt och därmed också till en ändring i hur man bl.a. från rättsväsendets sida hanterar den typen av frågor.

De rättsliga följderna av en våldtäkt är en fråga för polis- och åklagarmyndigheten. Det är möjligt att en förändring av attityder och värderingar inom polis- och åklagarkåren skulle göra att fler anmälningar leder till åtal. Frågan om åtal är, som förvaltningen ser det, dock inte det mest väsentliga i sammanhanget. Det är mera angeläget att från samhällets sida söka förebygga våld och att erbjuda utsatta kvinnor stöd och hjälp att bearbeta sin situation.

Enligt förvaltningens uppfattning är det också angeläget att kvinnor som utsatts för våld gör polisanmälan och erbjuds stöd och hjälp för att bearbeta sin situation. Det finns alltför många kvinnor som inte vågar eller inte orkar varken anmäla det våld de utsatts för eller söka hjälp för att exempelvis kunna lämna ett destruktivt förhållande. För att bryta detta mönster fordras sannolikt en ändrad inställning såväl från olika myndigheters sida som från samhället i övrigt.

Det kan behövas ökade insatser från stadens sida för att förebygga kvinnovåld och för att stödja och hjälpa utsatta kvinnor. Detta behöver inte nödvändigtvis betyda ökade resurser utan kan lika väl handla om att höja kompetensen bland stadens anställda för att tidigt upptäcka tecken på våld och för att kunna informera om de insatser samhället kan erbjuda. Det är i det sammanhanget givetvis viktigt med ett nära samarbete mellan socialtjänsten, polisen, åklagarmyndigheten och kvinnojourer.

Förvaltningen är tveksam till Désirée Pethrus Engströms (kd) förslag om att starta ett projekt, särskilt om syftet är att ett ökat antal anmälningar ska leda till åtal. Som framgår av Désirée Pethrus Engströms (kd) motion har socialtjänstnämnden inrättat ett team för våldtagna kvinnor. Teamet kan erbjuda utsatta kvinnor psykoterapeutisk hjälp att bearbeta sin situation. Verksamheten har i tre års tid bedrivits i projektform men har i samband med årsskiftet 2003/2004 permanentats.

Vid kontakt med teamet har framkommit att man planerar ett närmare samarbete inte bara med polis och åklagare utan även med sjukvården. Förvaltningen kan inte bedöma om teamet behöver utökade resurser för att uppnå detta. Enligt förvaltningens uppfattning bör ökad samverkan med berörda myndigheter ingå i teamets ordinarie verksamhet och inte bedrivas i form av ett projekt. Det är naturligtvis också viktigt att man inom de olika stadsdelsförvaltningarna aktivt arbetar för ett ökat lokalt samarbete med berörda myndigheter och organisationer.

Stockholms stad driver sedan flera år tillbaka ett kriscentrum för kvinnor som bl.a. kan erbjuda skyddat boende, samtalsstöd och praktisk hjälp i kontakter med andra myndigheter. Det är endast fyra av landets kommuner som i kommunal regi driver den typen av verksamhet. Verksamheten är huvudsakligen intäktsfinansierad men med ett mindre anslag från socialtjänstnämnden. Det har visat sig att stadsdelsförvaltningarna nyttjar verksamheten i en mycket varierad utsträckning, vilket sannolikt beror på den förhållandevis höga kostnaden. I akuta situationer används därför i vissa fall ”billigare” alternativ som t.ex. vandrarhem eller enkla hotell. Förvaltningen anser att verksamheten bör anslagsfinansieras. Våldsutsatta kvinnor skulle därmed kunna få en mera likartad behandling oavsett stadsdelstillhörighet och samtidigt få tillgång till det stöd och den hjälp som inte kan erbjudas vid placering på vandrarhem eller liknande.

Även frivilligorganisationen Alla Kvinnors Hus, som är en väl etablerad verksamhet i staden, bedriver ett gott arbete vad gäller kvinnor som utsatts för våld och är en tillgång i socialtjänstens arbete med utsatta kvinnor.

Inom Norrmalms stadsdelsförvaltning kommer man relativt sällan i kontakt med kvinnor som utsatts för våldtäkt. Det är mera vanligt att man träffar på kvinnor som utsatts för andra former av våld. Hur man på bästa sätt ska stödja och hjälpa dessa kvinnor är en fråga med hög prioritet.

Stadsdelsnämnden antog i december 2003 en lokal handlingsplan vad gäller våld i nära relationer. Inom förvaltningen finns också sedan flera år tillbaka en s.k. resursgrupp med företrädare för samtliga verksamhetsområden. Gruppen träffas regelbundet och har även anordnat utbildningsdagar för medarbetare inom förvaltningen. Resursgruppen har även ett samarbete med andra myndigheter och med vissa frivilligorganisationer kring kvinnovåld.

RESERVATIONER M M

Socialtjänstnämnden

Reservationen av ledamöterna Hanna Broberg m.fl. (m), ledamöterna Ann-Katrin Åslund m.fl. (fp) och ledamoten Désirée Pethrus Engström (kd) är av följande lydelse.

1. Socialtjänstnämnden tillstyrker motionen.
2. Därutöver anförs följande.

Samtliga remissinstanser påpekar vikten av att med oförminskad kraft verka för att förbättra situationen för våldtagna kvinnor och kvinnor som utsatts för annan typ av våldsrelaterade brott. Många kvinnor är nöjda med det psykosociala mottagandet i staden. Problemet är att brotten sällan leder fram till åtal och att kvinnor i många fall inte tycker att det är någon idé att ens anmäla våldtäkten. Ett projekt där man samordnar polis, åklagare, socialtjänst och kvinnojour, Teamet för våldtagna kvinnor med flera borde därför vara en rimlig åtgärd. Där kan man tillsammans ta fram riktlinjer och handlingsplaner för hur man på bästa sätt kan se till att kvinnan som anmäler våldtäkt eller misshandel får en rättssäker behandling. Att starta ett projekt av det här slaget gör att frågan kommer få ett större fokus än vad den har idag. Socialtjänstnämnden bör därför ges i uppdrag att fullfölja motionens intentioner. Att anordna ett seminarium med berörda instanser kunde vara en början för att få igång en bredare dialog och ett starkare samarbete.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservationen av vice ordföranden Madeleine Sjöstedt m fl (fp) samt ledamöterna Bertil Fredriksson (kd) och Birgitta Holm m fl (m) är av följande lydelse.

Vi anser att nämnden skulle ha beslutat
att tillstyrka motionen
att därutöver anföra

Samtliga remissinstanser påpekar vikten av att med oförminskad kraft verka för att förbättra situationen för våldtagna kvinnor och kvinnor som utsatts för annan typ av våldsrelaterade brott. Många kvinnor är nöjda med det psykosociala mottagandet i staden. Problemet är att brotten sällan leder fram till åtal och att kvinnor i många fall inte tycker att det är någon idé att ens anmäla våldtäkten. Ett projekt där man samord-

nar polis, åklagare, socialtjänst och kvinnojour, Teamet för våldtagna kvinnor med flera borde därför vara en rimlig åtgärd. Där kan man tillsammans ta fram riktlinjer och handlingsplaner för hur man på bästa sätt kan se till att kvinnan som anmäler våldtäkt eller misshandel får en rättssäker behandling. Att starta ett projekt av det här slaget gör att frågan kommer få ett större fokus än vad den har idag. Socialtjänstnämnden bör därför ges i uppdrag att fullfölja motionens intentioner. Att anordna ett seminarium med berörda instanser kunde vara en början för att få igång en bredare dialog och ett starkare samarbete.

Kista stadsdelsnämnd

Det särskilda uttalandet av ledamot Gunilla Bhur m.fl. (v) och ledamot Tomas Beer m.fl. (mp) är av följande lydelse.

Det är bra men inte tillräckligt att våldet mot kvinnor har förts upp på den socialpolitiska agendan och att socialtjänsten specifikt ska förbättra sitt arbete mot denna grupp.

I Kista har man under några år arbetat med ett kvinnofridsprojekt som lett fram till en handlingsplan. Denna plan ger ett verktyg för personalen inom socialtjänsten om hur man kan arbeta med utsatta flickor/kvinnor. Men det konkreta arbetet – att nå ut till kvinnorna måste förbättras. Vi måste gå från ord till handling.

Förvaltningen konstaterar att våldsproblematiken är omfattande i Kista, det gäller hot, fysisk och psykisk misshandel, våldtäkter och dolda våldtäkter inom hemmet. När en kvinna utsätts skall det vara fullständigt klart hur hon ska kunna få hjälp och stöd – med polisanmälan, stöd då barn finns med i bilden, annat boende och hjälp att psykiskt bearbeta en våldsamt händelse. Hur får vi kvinnor i Kista vetskap om det nätverk som ska finnas, vart ringer man etc.

När man talar med flickor/kvinnor i stadsdelen så finns många förslag till hur man önskar detta stöd ska utformas. Vänsterpartiet föreslår därför att ett Öppet forum för kvinnor under en hel eller halv dag genomförs i Kista där man kan ge ansvariga en bra Kistamodell att arbeta fram utifrån stadsdelens kvinnors önskemål. Hur ett sådant forum ska finansieras lämnar vi åt förvaltningen att lösa; projektpengar eller andra medel som går att ansöka om. En dialog mellan socialtjänst och stadsdelens kvinnor är angelägen och nödvändig.

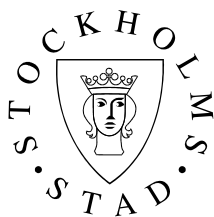
Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservationen av vice ordföranden Inge-Britt Lundin m.fl. (fp), ledamoten Sebastian Cederschiöld m.fl. (m) och tjänstgörande ersättaren Susanne Markbjör (kd) är av följande lydelse.

Vi anser att stadsdelsnämnden skulle ha beslutat följande:

1. Stadsdelsförvaltningens förslag godkänns i huvudsak.
2. Stadsdelsnämnden anför därutöver följande:

Tyvärr är inte dagens stöd till våldtagna kvinnor tillräckligt bra. Därför kan ett mer fokuserat arbete för att utveckla arbetsformer starta i projektform. Utifrån de erfarenheter som framkommer kan sedan arbetsformer integreras i den ordinarie verksamheten.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2004:20

2004:20

Motion av Désirée Pethrus Engström (kd) om förbättring av situationen för våldtagna kvinnor

Situationen för våldtagna kvinnor i Sverige har aldrig varit så dålig som idag. Det hävdade nyligen professorn i straffrätt Christina Diesen när hon presenterade en undersökning på Dagens Nyheters debattsida. Undersökningen visar att 95 av 100 kvinnor som gjort en anmälan om våldtäkt får beskedet att deras ärende lagts ned.

I Stockholm visade det sig att av 67 anmälda våldtäkter i Stockholms city gick endast tre till åtal. Anledningen till att så få anmälningar tas på allvar är enligt Diesen att de utsatta kvinnorna möts av en grundläggande misstro och skepticism.

Att kvinnor ofta blir dåligt behandlade i rättsväsendet är känt. Men många av oss har nog trott att man nu utbildat och påverkat polis och åklagare så att man verkligen börjat ta kvinnor som anmäler övergrepp på allvar och går vidare med anmälan. Så visar sig nu inte vara fallet.

I Jämtland har det visat sig att cirka 80 procent av anmälningarna går till åtal. De bör stå som förebild för övriga landet. Deras metod heter samarbete mellan polis, åklagare, brottsofferjour, kvinnojour m.fl. Stockholm bör kunna lära av dem. Där ger man inte upp även om kvinnan tar tillbaka sin anmälan.

Det finns undersökningar som visar på att när det kommer en anmälan om våld och misshandel mot en kvinna, så krävs det nästan alltid att det finns synliga tecken som blod för att bli tagna på allvar. En polis som kommer till brottsplatsen tar exempelvis sällan upp en anmälan om kvinnan själv är onykter eller om hon har missbruksproblem. Förmodligen är det nu på samma sätt. Ser man inga tydliga tecken på våldtäkten så tas den inte på allvar.

Även om polisen anses ha blivit mycket bättre på och fått ökad kunskap krävs det tydligen mer för att verkligen kunna åtgärda problemet. Sedan några år tillbaka finns det i staden en verksamhet som riktar sig till våldtagna kvinnor, "Teamet för våldtagna kvinnor". De ger stöd och hjälp till kvinnor som varit utsatta för våldtäkt. De hjälper också kvinnan om hon vill anmäla våldtäkten och är ett stöd i den vidare processen.

Stor kritik har den senaste tiden också kommit mot att socialtjänsten inte kan tillräckligt för att kunna hjälpa kvinnor som utsatts för misshandel eller våldtäkt. Sammantaget visar det sig att staden skulle behöva göra en större insats för att komma tillrätta med den situation som råder för utsatta kvinnor i staden. Ett projekt där man samordnar polis, åklagare, socialtjänst och kvinnojour, Teamet för våldtagna kvinnor med flera borde nu vara en rimlig åtgärd. Där kan man tillsammans ta fram riktlinjer och handlingsplaner för hur man på bästa sätt kan se till att kvinnan som anmäler våldtäkt eller misshandel får en rättssäker behandling.

Med hänvisning till ovanstående föreslås kommunfullmäktige besluta att

1. kommunstyrelsen ger socialtjänstförvaltningen i uppdrag att starta ett projekt i samverkan mellan olika instanser för att förbättra situationen för våldtagna kvinnor
2. kommunstyrelsen avsätter medel i budgeten för kommande år för ett sådant projekt.

Stockholm den 31 mars 2004

Désirée Pethrus Engström